

KANNANOTTO 10.1.2019
Heta – Henkilökohtaisten Avustajien Työnantajien Liitto ry

Uusi vammaislaki tulee vahvistaa nyt

Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on käsittelyssä jo neljän hallituskauden valmistelussa ollut esitys uudeksi vammaispalvelulaiksi. Lakiesitys parantaa vammaisten itsemääräämisoikeuksia, osallistumismahdollisuuksia ja turvallisuutta. Esitys parantaa vammaispalveluiden tilaa ja tuo ne YK:n vammaisten henkilöiden yleissopimuksen edellyttämälle tasolle.

Lain valmistelu on tapahtunut vammaisten henkilöiden ja heitä edustavien järjestöjen kanssa yhteistyössä. Tämä laki on erityisesti vaikeavammaisten osalta erittäin tärkeä uudistus. Nykyisessä vammaispalvelulaissa on tunnistettu merkittäviä ongelmia. Laki on vahvistettava nyt, tätä ei saa enää siirtää viidennelle hallituskaudelle. Se olisi kohtuutonta.

Esitys uudeksi vammaislaiksi on hyvin onnistunut

Esitetty lain soveltamisala ja tarkoitus ovat hyvin onnistuneita. Vammaispalvelut ovat erityisiä ja ne kohdistuvat välttämättömiä tarpeita varten. Kaikki ihmiset eivät ole vammaisia. Vammaispalvelut ovat erityisiä ja vammaisille henkilöille välttämättömiä. Välttämättömiä sille, että yhdenvertaisuus, osallisuus, itsenäinen suoriutuminen ja itsemääräämisoikeus ovat mahdollisia. Lakiuudistus luo nykyistä selkeästi paremman turvan vaikeimmin vammaisten henkilöiden perusoikeuksien toteutumiselle.

Henkilökohtainen apu on onnistunut kokonaisuus

Toisen henkilön apua välttämättä tarvitsevalle vammaiselle henkilölle henkilökohtainen apu on kaikkein tärkein palvelu. Vasta tämän jälkeen on mahdollista käyttää muita mahdollisia palveluita. Lakiesityksessä järjestämistapoja on vahvennettu. Työnantajamallin osalta edellytettäisiin nimenomaista suostumusta työnantajana toimimiseen, tämän jälkeen kukaan ei joutuisi työnantajaksi vastoin tahtoaan. Tämä ja palveluiden yksilöllinen suunnittelu parantavat alan kehittymistä ja vähentää merkittävästi työnantajamalliin liittyviä ongelmia. Lakiesitys lähtee siitä, että kaikki järjestämistavat tulisi myös olla käytössä, eli henkilökohtaista apua olisi saatava yksilöllisen tarpeen mukaan työnantajamallilla, palvelusetelillä tai ostopalveluin. Tämä lähtökohta on erinomaisen tärkeä erilaisia tilanteita ja tarpeita varten.

Henkilökohtaisen avun voimavarasäännös on välttämätön

Henkilökohtaisen avun järjestämistä vastuu kohdistuisi nykyisen lain tavoin niihin tilanteisiin, joissa vammaisen henkilö kykenisi itse määrittelemään avun sisällön ja toteutustavan. Tämä on lakiesityksessä hyvin ja perusteellisesti kirjattu. Palvelun lähtökohta ja luonne poikkeaa muista apuun liittyvistä palveluista siinä, että vammaisen henkilö määrittelee avun sisällön ja toteutustavan. Se on henkilökohtaisen avun ydinajatus. Palvelussa vammaisen henkilö on itse valintojensa takana. Hän päättää itse mihin, missä, milloin ja millä tavoin hän apua käyttää ja kantaa vastuun valinnoistaan. Itsenäisyys ja vastuu ovat näin tiiviisti kytköksissä toisiinsa niin laissa kun arkitodellisuudessa.

Heta-Liitto pitää esitettyä voimavararajauksia välttämättömänä. Voimavararajaus turvaa yhdenvertaisesti eri tavoin vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumisen parhaalla tavalla. Se ei altista vastuunkantoon kykenemättömyyden sellaisen palvelun käyttöön, jossa edellytetään vastuunkantoa. Samalla se mahdollistaa tavanomaisen omien elämäntilanteiden mukaisen vastuunkannon ja valinnat niille, jotka pystyvät tämän tekemään. Näin ollen voimavaraedellytys ohjaa vammaisen ihmisen hänelle oikeanlaisen palvelun piiriin, mikä parhaimmillaan luo paremmat ja yksilölliset lain mukaiset palvelut. Kyse on pitkälti siitä, kuka vastaa avun määrittelystä ja annetuista ohjeista. Tämä on osa palvelun toteutukseen liittyvää asiakkaan oikeusturvaa.

Yksi palvelu ei voi toteuttaa erilaisia ja eri tarpeista lähteviä tavoitteita. Erilaiset tarpeet palveluissa luovat toimijoille erilaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sekä rooleja. Samalla se lisää palveluiden selkeyttä ja niiden kehittämistä eri tarpeisiin. Jos voimavararajauksia ei olisi, johtaisi se ilman laaja-alaista henkilökohtaisen avun kokonaisuudistusta tilanteeseen, jossa vammaiselta henkilöltä edellytettäisiin sellaisia kykyjä palvelun käyttämiseksi, joihin hän ei vammaan tai sairauteen takia kykene.

Heta-Liiton mielestä henkilökohtaisen avun lakiesityksen mukainen sisältö on palvelun nykyiselle käyttäjäryhmälle sen itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden kannalta ehdottoman tärkeä. Henkilökohtaisen avun logiikan hämärtyminen voimavarasäännöksen poistuessa tulisi heijastumaan monin tavoin vahingollisesti palvelun nykyisille käyttäjille.

Heta – Henkilökohtaisten Avustajien Työntekijöiden Liitto

10. tammikuuta 2019

Erja Pentti
puheenjohtaja
erja.pentti@heta-liitto.fi